

Kartlegging av verdifulle hekkelokaliteter for fugl i Hemsedal kommune 2021

Asplan Viak AS

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver: Hemsedal kommune

Tittel på rapport: Kartlegging av verdifulle hekkelokaliteter for fugl i Hemsedal kommune 2021

Oppdragsnavn: Viltkartlegging i Hemsedal kommune

Oppdragsnummer: 633870-01

Utarbeidet av: Heiko Liebel (PhD)

Oppdragsleder: Rune Solvang

Tilgjengelighet: Åpen

Blikk fra Ødnersvadet mot Skogshorn
(foto: H. Liebel).

01	21. jan. 2022	Viltkartlegging i Hemsedal kommune	HL	RS
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

Innholdsfortegnelse

1. Formål	3
2. Metode og datagrunnlag	4
2.1. Viltkartlegging	4
2.2. Utvalg av arter	5
2.3. Kartlagte områder	5
2.4. Verdisetting	6
3. Datagrunnlag	7
3.1. Eksterne kilder	7
3.2. Nykartlegging	9
4. Områdebeskrivelser	12
4.1. Oppdatering av eksisterende lokaliteter	13
4.2. Nye viltlokaliteter	30
5. Rapportering	36
6. Kunnskapsstatus og forvaltning av viltområder	37
7. Oppfølgende arbeid	40
Kilder	44

1. Formål

Asplan Viak AS har i 2021 hatt et oppdrag med å utføre en oppdatering av eksisterende viltlokaliteter samt nykartlegging med hovedfokus på våtmarkslokaliteter. Skog ble ikke er prioritert i prosjektet. Viltkartlegging i skog er mer tidkrevende. Både skog og kulturlandskap er i liten grad kartlagt. Også i Hemsedal kommune er det stor press på naturarealene i forbindelse med aktiviteter som er betinget av attraktiv og intakt natur: fjellsport, friluftsliv og hytteutbygging. Alle menneskelige aktiviteter i naturen har en påvirkning og oftest har de en negativ effekt på viktige fuglelokaliteter. Formålet med kartleggingen av viktige våtmarker er å bidra til et bedre beslutningsgrunnlag i areal- og viltforvaltningen i Hemsedal kommune.

Kartleggingsperioden ble valgt i midten av juni (14.-18.06.2021) på grunn av god aktivitet blant hekkefuglene. «Standfugl» (arter som tilbringer vinteren i Norge) og kortdistansetrekkerer begynner hekkingen tidlig i sesongen. I juni er mange av disse artene lette å bli oppmerksom på grunn av tiggende ungfugl og varslende voksenfugl. Langdistansetrekkerer har også kommet til hekkeplassene og de eksponerer seg mye gjennom å avgrense revir og tiltrekke make gjennom sang og spill.

Kartleggingen ble utført av Heiko Liebel (5 feltdager) og Rune Solvang (0,5 feltdager; begge Asplan Viak AS).

Figur 1-1 Reir av heilo i lia mot Skogshorn (foto: H. Liebel).

2. Metode og datagrunnlag

2.1. Viltkartlegging

Fuglekartleggingen ble utført ved å oppsøke relevante våtmarkslokaliteter som har blitt omtalt som viktige viltlokaliteter i tidligere viltkartlegging og rapporter om viltlokaliteter (Fylkesmannen i Buskerud 1986, Solvang 2004a, b) og spesielt fuglelokaliteter (Bang Fjeldheim 2020). Nykartlegging ble utført etter en gjennomgang av funn som er registrert i Artsdatabankens databaser Artsobservasjoner/Artskart og en gjennomgang av flyfoto for å identifisere potensielt viktige våtmarksområder. Jørn Magne Forland (Gol/Hemsedal kommune) bidro med nyttig lokalkunnskap som grunnlag for kartleggingsarbeidet. Oppdatering og registrering av nye viltlokaliteter er i all hovedsak basert på feltkartlegging og til dels basert på litteraturgjennomgang (lokalitet Storebotn). I tillegg til vanlig feltkartlegging med kikkert og teleskop ble det brukt lydopptak om natten (utenom oppdraget) på enkelte lokaliteter som førte til at noen flere arter kunne registreres på denne måten (for eksempel: brunnakke ved Hundsennvannet). Håndboken «Viltkartlegging» fra 1996 med revisjon i år 2000 (Direktoratet for Naturforvaltning 2000) ble ikke oppdatert siden og brukes nå bare som en grov veiledning i kartleggingsarbeidet. Ifølge Miljødirektoratet arbeides det med en ny oppdatert kartleggingsinstruks (personlig meddelelse Jo Anders Auran). Viltlokaliteter omtales i naturmangfoldloven (LOV-2009-06-19-100) som «økologiske funksjonsområder» og er definert som «områder, som oppfyller en økologisk funksjon for en art, slik som gyteområde, oppvekstområde, larvedriftsområde, vandrings- og trekkruiter, beiteområde, hiområde, myte- eller hårfellingsområde, overnattingsområde, spill- eller parringsområde, trekkvei, yngleområde, overvintringsområde og leveområde».

2.2. Utvalg av arter

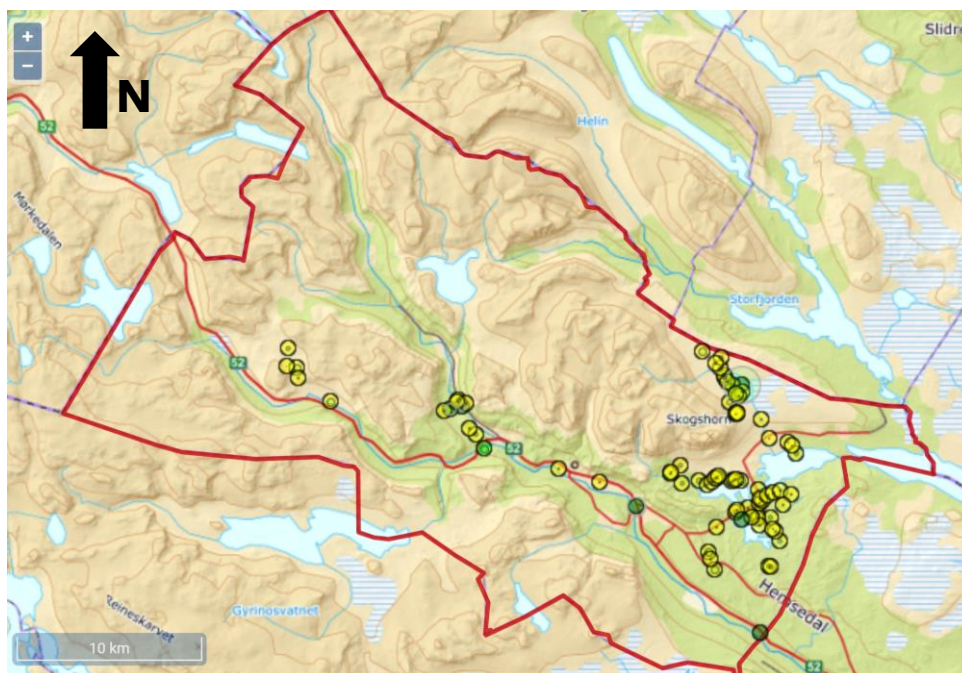
Hovedfokus av kartleggingen lå på våtmarksfugl og da spesielt:

- Arter som er oppført på nasjonal rødliste (Artsdatabanken 2021),
- og/eller arter som må betegnes som ansvarsarter i Hallingdal (herunder bl.a. horndykker, småspove, storspove (hekker ikke i Hemsedal kommune), boltit, gluttsnipe, grønnstilk, enkeltbekkasin, rødstilk), og
- arter som er sårbare overfor naturinngrep.

2.3. Kartlagte områder

De avgrensede viltområdene må ha en forvaltningsmessig betydning og ble kartlagt slik at arealene er tegnet inn uten buffersone. Samtidig ble det valgt å begrense områdene slik at lokalitetene inneholder funksjonsområdene av utvalgte arter og ikke bare av vanlige arter. På denne måten skal det sikres at viltlokalitetene tillegges mer vekt i arealforvaltningen.

Figur 2-1 viser funnsteder av fugler som ble registrert i www.artsobservasjoner.no i forbindelse med kartleggingsprosjektet i 2021.

Figur 2-1 Lokaliteter med egne fugleobservasjoner fra kartleggingen 2021 i Hemsedal kommune (eksport fra www.artsobservasjoner.no).

Hovedfokus lå på Vannin, Attjedne og Hundsennvannet, men flere andre lokaliteter ble besøkt blant annet Ershovdtjernane, Fagersetvannet og Eikredammen.

2.4. Verdisetting

Verdisettingen er basert på en kombinasjon av vekting av arter og lokaliteter som beskrevet i Direktoratet for naturforvaltning (2000, nå Miljødirektoratet) og bruk av faglig skjønn. Vurderinger baseres i tillegg på artenes lokale sjeldenhet og om artene er rødlistede eller om de kan klassifiseres som ansvarsarter (viktig forekomst i utbredelsen i Norge/Hallingdal).

Rapporten følger den tidligere fremgangsmåten å vurdere verdien etter skalaen:

- A: Svært viktig (nasjonalt/internasjonalt viktig)
- B: Viktig (regionalt viktig)
- C: Lokalt viktig (høy lokal verdi)

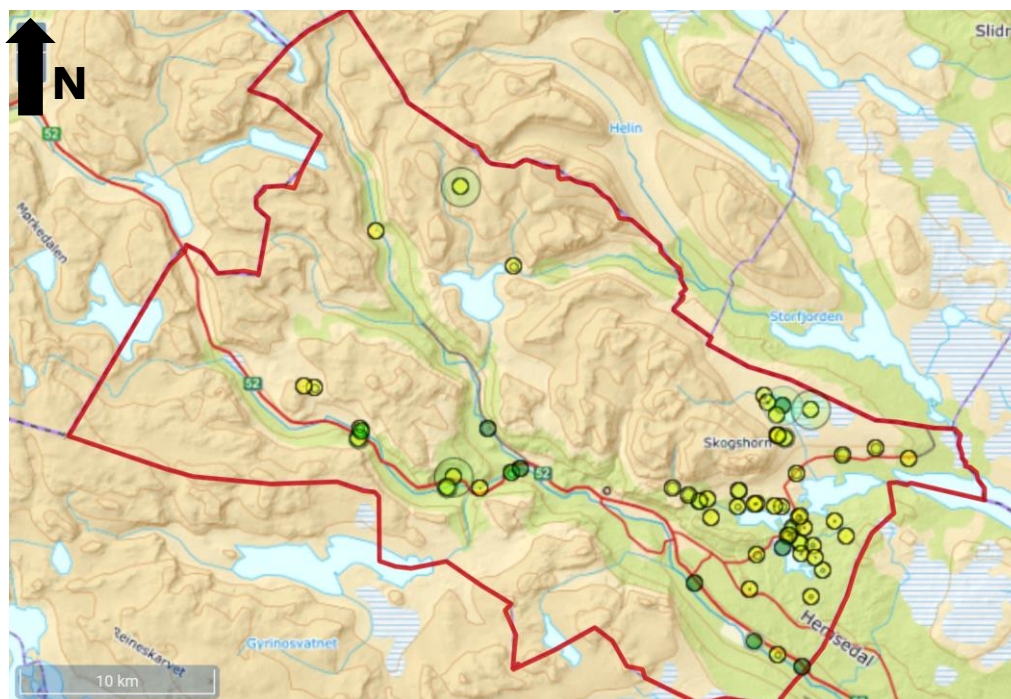

Figur 2-2 Viltlokaliteter for fugl har også høy verdi for andre arter. Fiolett jordløper ble funnet av Jørn Magne Forland på befaringen av Hamartjedne-Attjedne våtmarkssystem. Artsbestemmelsen ble bekreftet av Stefan Müller-Kroehling (ekspert for Carabus-slekta). Ifølge Artskart er det første funn for arten i Hemsedal kommune (foto: H. Liebel).

3. Datagrunnlag

3.1. Eksterne kilder

Eksterne kilder er funn som er rapportert inn i Artsdatabankens databaser gjennomgått (både artskart og artsobservasjoner). I tillegg oppsummerer rapporten av Bang Fjeldheim (2020) fuglelivet i kommunen. Rapporten sammenstiller mye nyttig informasjon om flere viktige våtmarkslokaliteter og avslører mangelfullt kunnskap om hekkestatus av enkelte våtmarksarter i kommunen (blant annet småspove, fjæreplytt, sandlo, fiskemåke og varsler).

Figur 3-1 Hekkefunn (sannsynlig og sikker hekking) av fugler i Hemsedal kommune 2019 – 2021 inkludert funn fra nykartlegging (www.artsobservasjoner.no).

Tabell 3-1 Dokumentert hekking (sannsynlig og sikker hekking) av fugler i Hemsedal kommune 2019 – 2021 basert på www.artsobservasjoner.no, rovfugl er unntatt offentlighet.

Navn	Vitenskapelig Navn	Rødlistekategori
sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>	
stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	
krikkand	<i>Anas crecca</i>	
toppand	<i>Aythya fuligula</i>	
kvinand	<i>Bucephala clangula</i>	
siland	<i>Mergus serrator</i>	
lirype	<i>Lagopus lagopus</i>	
trane	<i>Grus grus</i>	
vipe	<i>Vanellus vanellus</i>	CR
heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	NT
boltit	<i>Charadrius morinellus</i>	
enkeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	
strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	
rødstilk	<i>Tringa totanus</i>	NT
grønnstilk	<i>Tringa glareola</i>	
gluttsnipe	<i>Tringa nebularia</i>	
fiskemåke	<i>Larus canus</i>	VU
storlom	<i>Gavia arctica</i>	
tretåspett	<i>Picoides tridactylus</i>	NT
flaggspett	<i>Dendrocopos major</i>	
tornskate	<i>Lanius collurio</i>	
granmeis	<i>Poecile montanus</i>	VU
sandsvale	<i>Riparia riparia</i>	VU
taksvale	<i>Delichon urbicum</i>	NT
stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	NT
gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	
måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	
blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	
svarthvit fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	
rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	
buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	
steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	
fossekall	<i>Cinclus cinclus</i>	
pilfink	<i>Passer montanus</i>	
gulerle	<i>Motacilla flava</i>	
vintererle	<i>Motacilla cinerea</i>	
linerle	<i>Motacilla alba</i>	
heipiplerke	<i>Anthus pratensis</i>	
gråsisik	<i>Acanthis flammea</i>	

3.2. Nykartlegging

Under kartleggingen 2021 ble det registrert 70 fuglearter, blant de er 13 rødlistearter: tårnseiler (NT - nær truet), gjøk (NT), heilo (NT), småspove (NT), rødstilk (NT), fiskemåke (VU - sårbar), tretåspett (NT), granmeis (VU), sandsvale (VU), taksvale (NT), stær (NT), grønnfink (VU) og gulspurv (VU). Reirfunn er beviset på selve hekkingen av fuglearter, men det krever lang observasjonstid for å finne reir (for kartleggere og gjøken). Selv om det ikke var formål å lete opp reir ble det funnet en rekke reir tilfeldigvis blant annet av fiskemåke (Tryteholone, Vannin), heilo (Skarvanåne), enkeltbekkasin (vest for Hundsennvannet) og heipiplerke (Skarvanåne og Ershovdtjern).

Figur 3-2 Gjøk på observasjonspost for å finne et egnet reir til eggene sine. Gjøken her hadde utsikt til viltområdet ved Murmyrene (foto: H. Liebel).

Tabell 3-2 Fuglearter registrert under kartleggingen 2021.

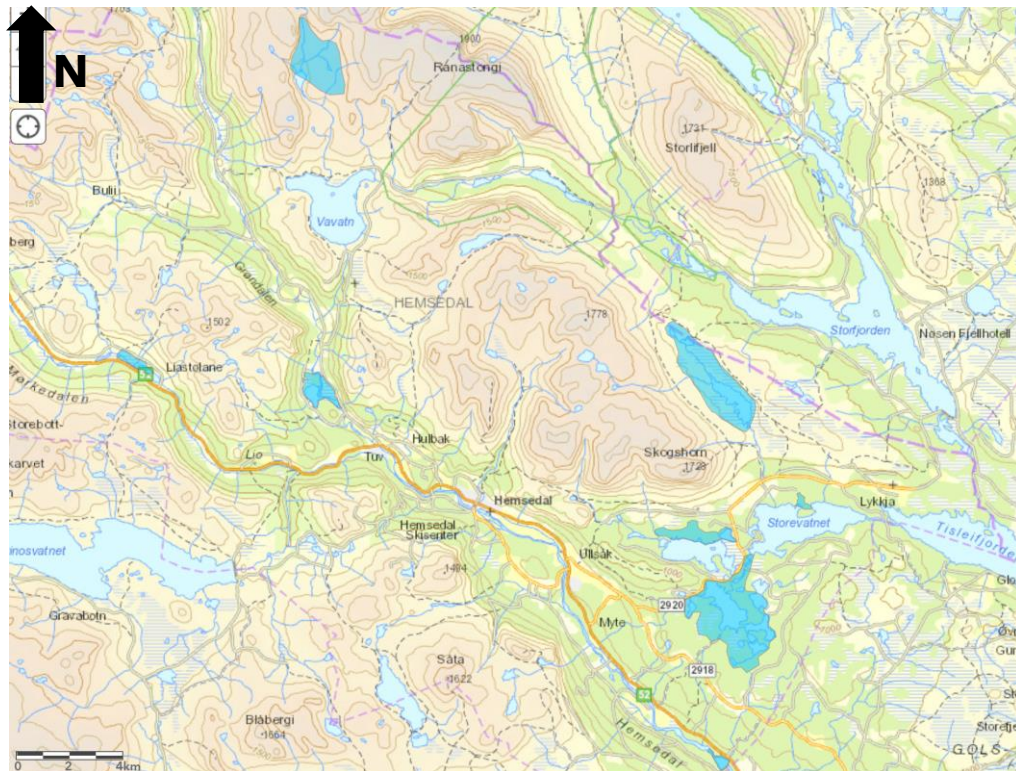
Navn	Vitenskapelig navn	Rødlistekategori
Sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>	
Brunnakke	<i>Mareca penelope</i>	
Stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	
Krikkand	<i>Anas crecca</i>	
Toppand	<i>Aythya fuligula</i>	
Kvinand	<i>Bucephala clangula</i>	
Laksand	<i>Mergus merganser</i>	
Siland	<i>Mergus serrator</i>	
Storfugl	<i>Tetrao urogallus</i>	
Fjellrype	<i>Lagopus muta</i>	
Lirype	<i>Lagopus lagopus</i>	
Tårnseiler	<i>Apus apus</i>	NT
Gjøk	<i>Cuculus canorus</i>	NT
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	
Trane	<i>Grus grus</i>	
Heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	NT
Sandlo	<i>Charadrius hiaticula</i>	
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>	NT
Rugde	<i>Scolopax rusticola</i>	
Enkeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	
Strandsnipe	<i>Acitis hypoleucos</i>	
Skogsnipe	<i>Tringa ochropus</i>	
Rødstilk	<i>Tringa totanus</i>	NT
Grønnstilk	<i>Tringa glareola</i>	
Gluttsnipe	<i>Tringa nebularia</i>	
Fiskemåke	<i>Larus canus</i>	VU
Storlom	<i>Gavia arctica</i>	
Kongeørn	<i>Aquila chrysaetos</i>	
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	
Tretåspett	<i>Picoides tridactylus</i>	NT
Dvergalk	<i>Falco columbarius</i>	
Lavskrike	<i>Perisoreus infaustus</i>	
Kråke	<i>Corvus cornix</i>	
Ravn	<i>Corvus corax</i>	
Granmeis	<i>Poecile montanus</i>	VU
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	
Sandsvale	<i>Riparia riparia</i>	VU
Låvesvale	<i>Hirundo rustica</i>	
Taksvale	<i>Delichon urbicum</i>	NT

Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	
Møller	<i>Curruca curruca</i>	
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	NT
Ringtrost	<i>Turdus torquatus</i>	
Gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	
Duetrost	<i>Turdus viscivorus</i>	
Blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	
Svarthvit fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	
Buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	
Steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	
Fossefall	<i>Cinclus cinclus</i>	
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	
Gulerle	<i>Motacilla flava</i>	
Vintererle	<i>Motacilla cinerea</i>	
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	
Heipierke	<i>Anthus pratensis</i>	
Trepielerke	<i>Anthus trivialis</i>	
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	
Bjørkefink	<i>Fringilla montifringilla</i>	
Kjernebiter	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	
Grønnfink	<i>Chloris chloris</i>	VU
Gråsisik	<i>Acanthis flammea</i>	
Grønnsisik	<i>Spinus spinus</i>	
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	VU
Sivspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	

Nevneverdig er også observasjoner med tydelig hekkeadferd for eksempel av gluttonipe ved Kilen (Vannin), trane vest for Attjedne og krikand ved Holutjerne.

4. Områdebeskrivelser

Kapittel 4 beskriver viltområder for fugl i Hemsedal fordelt på tidligere beskrevne lokaliteter (4.1) og nye lokaliteter (4.2).

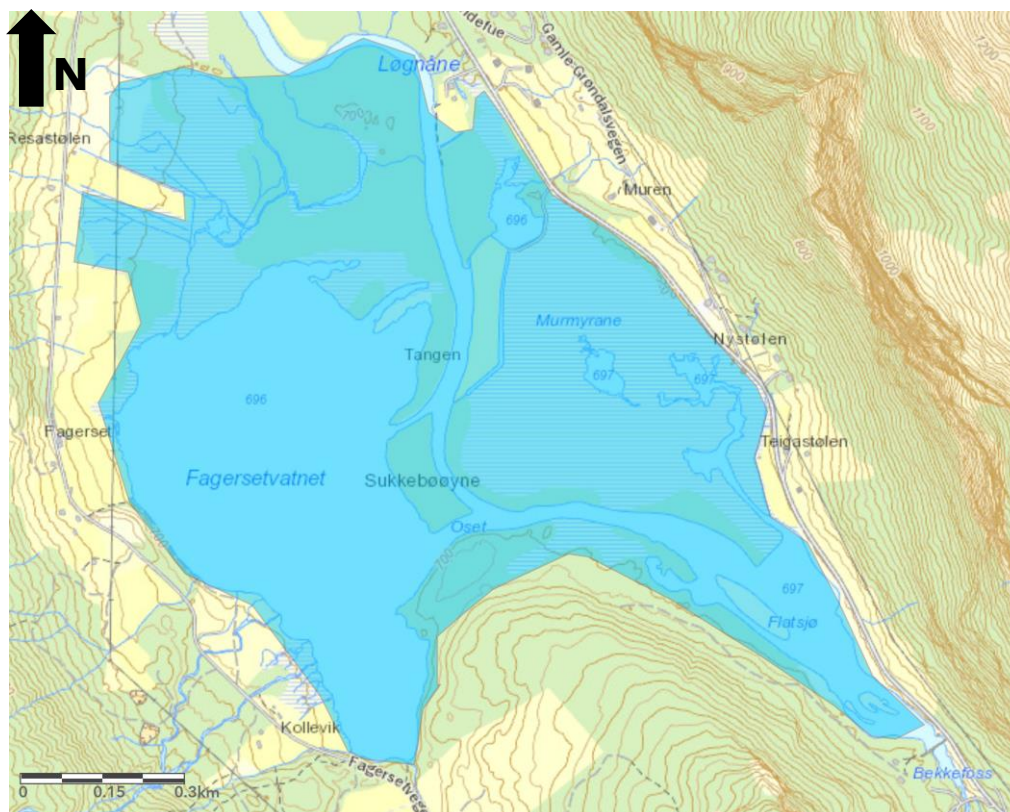

Figur 4-1 Våtmarkslokaliteter som er beskrevet i denne rapporten er vist i blå (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

4.1. Oppdatering av eksisterende lokaliteter

H3 Murmyrane-Flatsjø-Fagersetvatnet, Grøndalen

Viltområde:	Hekke- og trekkområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Svært viktig (A)

Figur 4-2 Viltområde «Murmyrane-Flatsjø-Fagersetvatnet, Grøndalen» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

Murmyrane-Fagersetvatnet er et svært viktig våtmarksområde. Elva Grøndøla renner igjennom Fagersetvatnet og danner et naturskjønt delta og myrområde. En lang rekke våtmarksfuglearter er observert på trekk eller hekker på lokalitet. De fleste ande- og vadefuglarter som hekker i regionen kan man forvente å observere på trekk i området. Murmyrane, med sine mange småpytter, har spesiell verdi som hekkelokalitet. Sangsvane hadde for eksempel vellykket hekking i området i 2021. Sangsvane hekker med et lite

antall par i Sør-Norge, og bestanden er økende. I 2020 ble det for eksempel gjort 94 registreringer på potensielle hekkelokaliteter sør for Trondheim (Winnem 2021). Storlom ble også registrert i 2021, men det er ikke kjent hekkefunn av storlom ved Fagersetvatn.

En lang rekke ande- og vadefuglarter hekker eller hekker sannsynligvis på lokaliteten, spesielt knyttet til Murmyrane. Grønnstilk, gluttsnipe, rødstilk (NT), strandsnipe, vipe (CR), trane, enkeltbekkasin, rugde, stokkand, krikand, kvinand og toppand er alle arter som hekker eller sannsynligvis hekker. Buskskvett ble observert revirhevdende i Murmyrene og sør for Fagersetvatnet ved Hovda (utenfor viltområdet). Buskskvett har opplevd bestandssammenbrudd i store deler av Europa og selv om den negative trenden ikke er så åpenbar i Norge enda kan det bli større fokus på arten i fremtiden. Svømmesnipe (NT) er observert i området, mest sannsynlig kun på trekk. En relativt stor bestand av gulerle hekker på lokaliteten. Bestanden av enkeltbekkasin synes også å være god, og flere spillende fugler og fugl på næringssøk ble registrert i 2021. Vipe bruker området uregelmessig til næringssøk, men hekker med høy sannsynlighet ikke på lokaliteten.

Figur 4-3 Murmyrene (foto: H. Liebel).

Vendehals, gjøk (NT), gulsanger og kjernebiter er observert i området og alle hekker sannsynligvis i området.

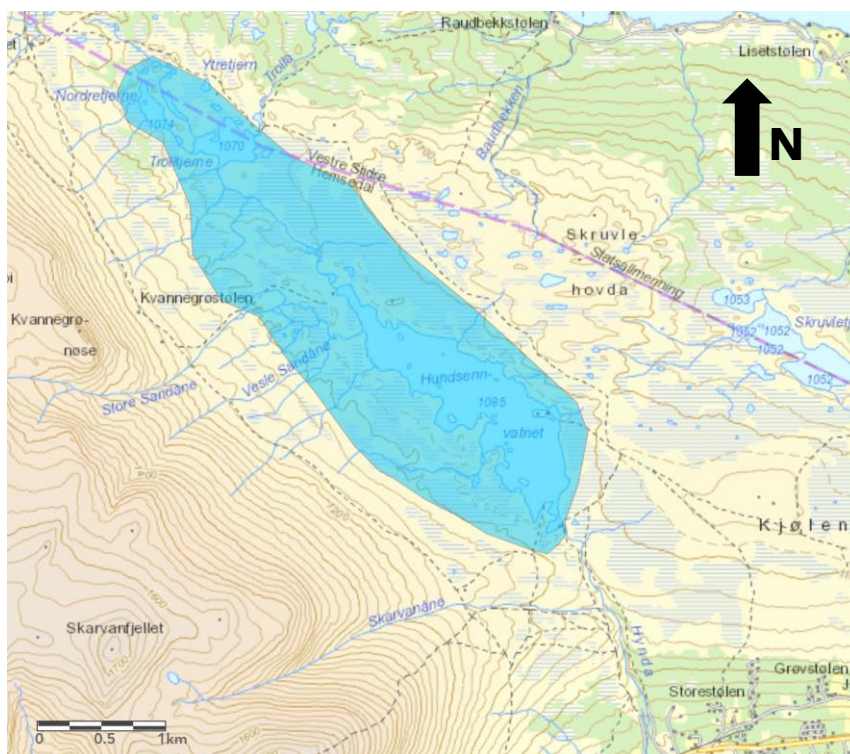
Under trekket oppholder det seg store mengder småfugl i området, blant annet blåstrupe på trekk.

Området er også et godt sommerbeiteområde for elg.

Totalt sett er dette et av de viktigste våtmarksområdene i Hallingdal, og et særegent område for Hemsedal. I den nordlige delen av Murmyrene ble det registrert at hogstavfall, plastrør og annen søppel ble deponert langs en traktorvei. Dette bør det ryddes opp i, og grunneier bør gjøres oppmerksom på naturverdiene.

H100 Hundsennvatnet-Trolltjerne

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)

Figur 4-4 Viltområde «Hundsennvatnet-Trolltjerne» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

Hundsennvatnet er et viktig hekkeområde for vade- og andefugl. Det er store myrområder rundt vannet, spesielt vest for Hundsennvatnet. Hundsennvatnet ligger i det varig vernede vassdraget med navn Skogshornområdet. Vassdraget er varig vernet mot kraftutbygging. Lokaliteten ligger på grensa mot Vestre Slidre. Området er lite preget av inngrep som veger og hytteutbygging og området spesielt vest for Hundsennvatnet og mot Trolltjerne er lite besøkt av folk. Det skal være god vannkvalitet i Hundsennvatnet, med registrerte pH-verdier opp mot 7. Ørekyte finnes dessverre i vannet, og dette er negativt for bunndyrspisende dykkender.

Storlom hekker regelmessig i vannet, og lokaliteten er ansett som den sikreste hekkelokaliteten for storlom i Hemsedal. Tidligere funn av regionalt sjeldne arter som svømmesnipe (NT), fjæreplytt og rødnebbterne viser det store potensiale området har (Bang Fjeldheim 2020). Svømmesnipe hekket her i 1983 (Fylkesmannen i Buskerud 1986), og arten er også observert her av lokale informanter i BirdLife Hemsedal. Rødnebbterne har hekket i enkelte år ved vannet (i 1993 og 2000), men arten har blitt sjeldnere i kommunen de siste åra (Bang Fjeldheim 2020). I den sørvestlige delen av Hundsennvatnet er det gruntvannsområder som går over i variert myrvegetasjon med vierbusker og vannpytter. Her ble brunnakke observert så sent som den 15.06.2021 som kan være en indikasjon på hekking. Brunnakke er en sjelden, og ikke årlig hekkefugl i Hallingdal. Ellers ble sandlo, krikand, rødstilk (NT) og heilo (NT) registrert i spill der. Det er i tillegg en god bestand av enkeltbekkasin som fordeler seg over hele viltlokaliteten (reirfunn i 2021). Rødstilk (NT) og strandsnipe hekker med flere par på lokaliteten. To par fiskemåke (VU) ble registrert i hekketiden ved Hundsennvatnet (15.06.2021), men det ble ikke dokumentert om arten hekket der i 2021. Både li- og fjellrype ble registrert under kartleggingen i 2021. Det er en rik spurvefuglfauna rundt vannet med forholdsvis store forekomster av sivspurv og flere par blåstrupe som gjøk (NT) utnytter for å legge egg i deres reir. Også dvergalk bruker området for å søke næring. Ellers er det registrert vanlige arter som gråsisik, gråtrost, heipiplerke, steinskvett, løvsanger og ringtrost. Varsler er en sjelden art som muligens hekker i Hemsedal kommune. Spesielt myrområdene på nordvestsiden av Hundsennvatnet med oppkommende trær av fjellbjørk kan være aktuelle hekkeområder for arten. Varsler ble registrert her 16.07.2018 (M. Bergan). Det er viktig å ikke etablere

nye turløyper, spesielt på vestsiden av vannet, for å unngå forstyrrelser på fugl av turfolk.

Figur 4-5 Vestsiden av Hundsennevatnet består av intakte og varierte myrområder som er viktige hekkelokaliteter for vadefugl og ender (foto: H. Liebel).

Figur 4-6 Reir av enkeltbekkasin vest for Hundsennevatnet (foto: H. Liebel).

Figur 4-7 Nærbilde av reiret (foto: H. Liebel).

Figur 4-8 Li med enkelte bjørketrær og nærhet til fuglerike Hundsenntvatnet er et mulig hekkeområde for varslar (foto: H. Liebel).

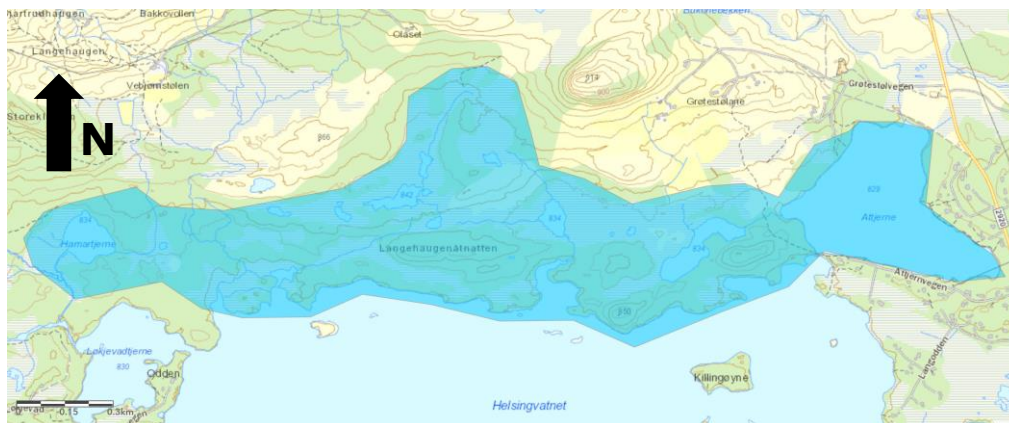
Figur 4-9 Reir av heipiplerke ved Hundsenrvatnet (foto: H. Liebel).

Figur 4-10 Heilo ved Hundsenrvatnet (foto: H. Liebel).

H101 Hamartjedne-Attjedne våtmarkssystem

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)

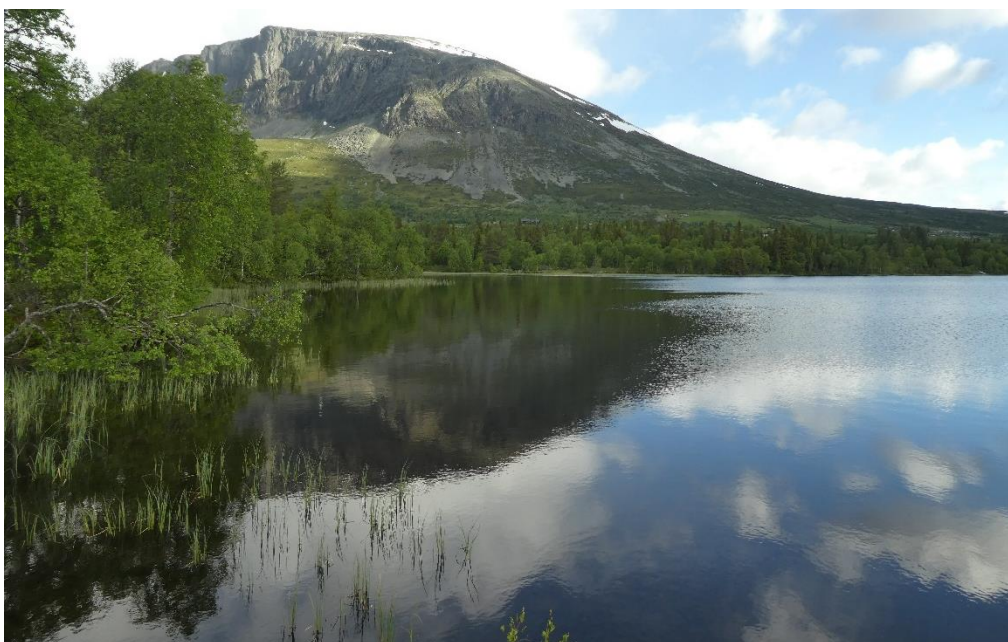
Figur 4-11 Viltområde «Hamartjedne-Attjedne våtmarkssystem» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

Dette er et viktig våtmarkssystem med myrer og småtjern rett nord av Helsingvatn. Området er relativt godt undersøkt av BirdLife-Hemsedal, og totalt sett er det registrert mange våtmarkstilknyttede fuglearter på lokaliteten. Rødlistearten stjørtand (VU) er registrert som hekkefugl i nordenden av Attjedne 24.06.1994. Det er få kjente hekkeområder av stjørtand i Hallingdal. Horndykker ble observert i området i 1994, men arten er ikke registrert som hekkefugl. Brunnakke er observert, sannsynligvis på trekk, men 03.06.2020 ble det registrert et par i hekketiden på Attjedne. Attjedne brukes av en rekke forskjellige arter av andefugler som rasteområde, blant de er bergand (EN, 19.05.2019) og sjøorre (VU, 25.06.2003) registrert. Ved befaring i 2021 ble hekkende rødstilk (NT) og trane registrert. Hekkefunn av grønnstilk er sjeldne i Hemsedal kommune selv om grønnstilk blir registrert årlig i hekketiden. I 2021 hekket grønnstilk mellom Attjedne og Langehaugenåtnatten. Rugde ble observert i spill ved Hamartjedne.

Hettemåke (CR) har også hekket i området ved minimum et tilfelle (1993), og hekkebestanden ble da anslått til 30-40 par, men arten har forsvunnet som hekkefugl i kommunen de siste årene. Hettemåka var tilknyttet de mest

velutviklede og vegetasjonsrike våtmarksområdene. Både dvergfalk, jordugle og hornugle er registrert hekkende i området. Myrhauk (EN) og fiskeørn (VU) er også registrert tidligere i området. Av rødlistearter ble det ellers registrert granmeis (VU, hekking), gjøk (NT) og næringssøkende taksvale (NT) i 2021. Lokalteten er lite brukt som turområde slik at fuglelivet blir lite forstyrret slik situasjonen er i dag.

Figur 4-12 Attjedne med Skogshorn i bakgrunnen (foto: H. Liebel).

Figur 4-13 Karakteristisk mosaikk av forskjellige myrtyper, småtjern og skog i Hamartjedne-Attjedne våtmarkssystem (foto: H. Liebel).

Figur 4-14 Trane med hekkeadferd i Hamartjedne-Attjedne-våtmarkssystem (foto: H. Liebel).

Figur 4-15 Østtorvlibelle og andre regionalt noe uvanlige arter finnes på viltlokaliteten (foto: H. Liebel).

H102 Vannin (Gammen, Nausttjern, Vestretjern)

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Lokalt viktig (C)

Figur 4-16 Viltområde «Vannin (Gammen, Nausttjern, Vestretjern)» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

Viltområdet består av en rekke mindre vann og myrområder ved Vannin. Det store vannet Vannin utgjør sentrale deler av området. Lokaliteten er et våtmarksområde der en rekke ande- og vadefuglarter er observert. Toppand, krikand, sjøorre (VU) og bergand (EN) er omtalt i gamle viltrapporter, men det er usikkert hvilke arter som har hekket/hekker på lokaliteten. Trolig

hekker nå kun krikkand og kanskje sjøorre og toppand. Det er tidligere gjennomført en undersøkelse av fuglefaunaen i området (Sollien 1982). Sjøorre og bergand ble da observert, men det er ikke dokumentert at disse artene har hekket (Sollien 1982), muligens har de kun blitt observert på streif. Sjøorre er dog observert ved flere anledninger, blant annet 4-6 ind. sommeren 1992 (Fjeldheim 1992) og med ujevne mellomrom til 2019 og kan være hekkefugl. I 2021 ble ingen individer observert. Storlom hekker sannsynligvis og minst to par ble observert i 2021. Rødnebbterne hekker eller har hekket i området, og mating av ungfugl er observert. Opptil 10-20 ungfugler ble observert august 1993. Trane hekker sannsynligvis, og gråhegre er observert på streif (BirdLife Hemsedal). I 2021 ble det registrert grønnstilk i spill flere steder og et hekkefunn av gluttsnipe. Fiskeørn (VU) er observert i området, blant annet med kvist i klørne, og det er ikke usannsynlig at arten hekker i området.

Gammel furuskog dominerer i områdene rundt vann og myrområdene, og gjør det naturskjønt. Området skal være blant de mest velutviklede furuskogsområdene i Hemsedal, men det er lite død ved på lokaliteten. Storfugl, lavskrike og granmeis (VU) er observert i området i hekketid (egne registreringer).

Figur 4-17 Grytevatnet har grunne områder som er gunstige for blant annet gluttsnipe og grønnstilk (foto: H. Liebel).

Figur 4-18 Hekkende fiskemåke ved Tryteholone (foto: H. Liebel).

Figur 4-19 Siland – par i passende hekkebiotop i Vannin (foto: H. Liebel).

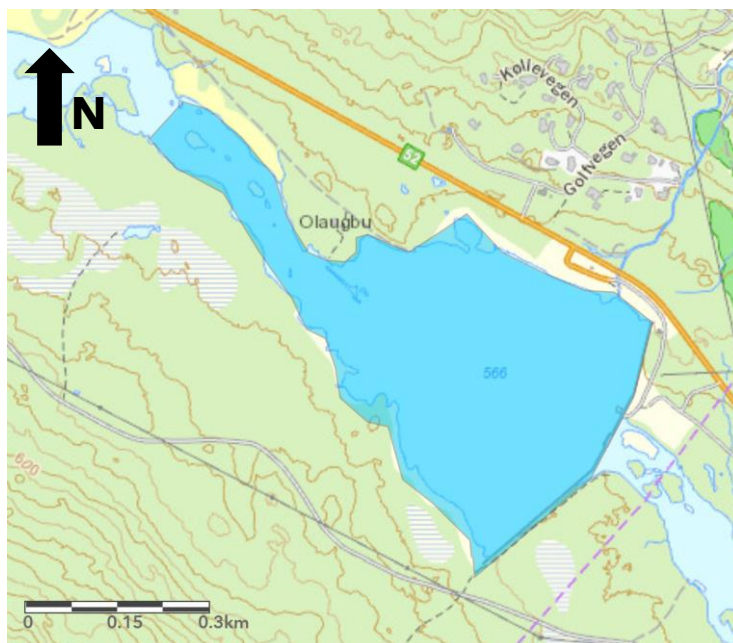
Figur 4-20 Gluttsnipe ved hekkeplass (foto: H. Liebel).

Figur 4-21 Lavskrike forekommer i gammelskogene i Vannin-våtmarkssystem (foto: H. Liebel).

H103 Eikredammen

Viltområde:	Trekklokalitet for våtmarksfugl
Verdisetting:	Viktig (B)

Figur 4-22 Viltområde «Eikredammen» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

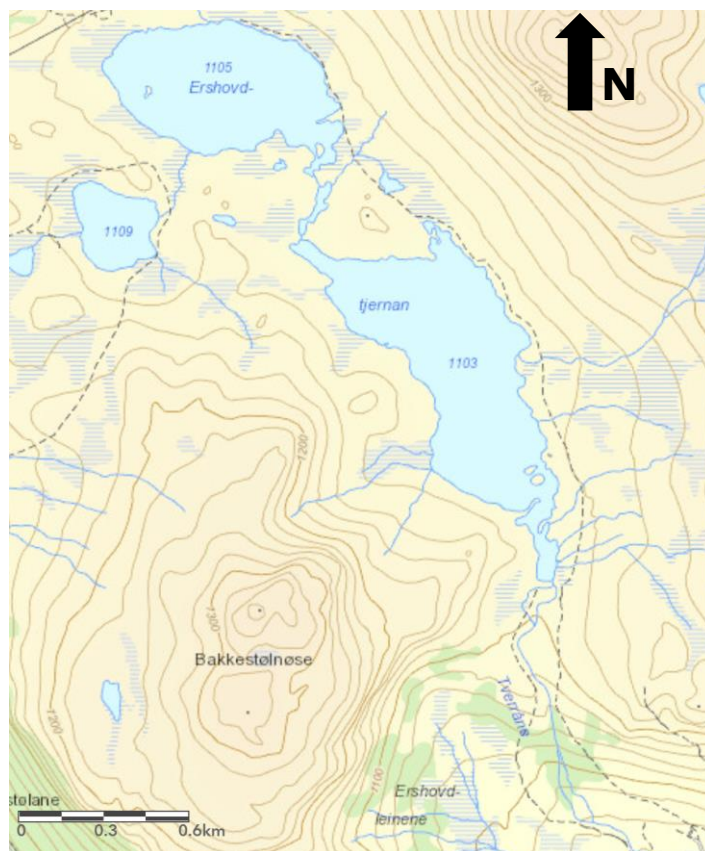
Eikredammen er et menneskeskapt leveområde for fugl. I forbindelse med vassdragsreguleringene er det åpent vannspeil her som tiltrekker seg trekkende andefugler. Isen går som regel tidlig i området, og en del våtmarksfugl kan samle seg i selve dammen og de ovenforliggende elvestrekningene spesielt når Eikredammen har lav vannstand. Da blottlegges store mudderflater som tiltrekker seg spesielt vadefugler i trekktiden. Eikredammen er en typisk «venteplass» på vårtrekket, da rastende fugler venter på at det skal bli åpent vann i fjellområdene. Området har også en viktig funksjon under høsttrekket.

Ca. 120 av 190 registrerte fuglearter i Hemsedal kommune står på artsliste til Eikredammen (Bang Fjeldheim 2020). Ifølge Artsobservasjoner er 124 arter registrert i og ved dammen. En lang rekke andefugler er innom området på trekket og blant annet opp mot 50 stokkand, 200 krikkand, 50 toppand, 50

kvinand og 10-15 laksand er registrert på lokaliteten. Storlom, smålom, bergand (EN), stjertand (VU), sjørre (VU) og svartand (VU) er registrert en rekke ganger. Mer fåtallige gjester som svarterne (14.05.2017), ringgås (30.03.2019), hvitkinngås (05.05.2019), snadderand (NT; 01.05.2017), knekkand (EN; 19.05.2019), skjeand (VU; 24.04.2019), svartand (VU; årlig), dvergdykker (EN; 26.10.2004, 09./10.04.2019), horndykker (VU; årlig), dverglo (VU; 31.05.2015), svartrødstjert (EN; 05.04.2015) og myrsanger (28.06.2010) er observert på trekk i Eikredammen (Bang Fjeldheim 2020 og www.artsobservasjoner.no). Rødhalevarsler (art fra Asia) ble registrert (20./21.09.2003) rett nord for viltlokalitet ved Sygardslåtta.

Ershovdtjernane

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	-

Figur 4-23 Søre Ershovdtjern ble oppsøkt under kartleggingen i 2021.

Områdebeskrivelse

Tjernene ligger på ca. 1100 moh, øst for Mørkedalen. Et par smålom, antagelig hekkende, ble observert her 15.6.1979 (Sollien 1982). Dette er den eneste kjente, mulige hekkelokaliteten for smålom i Hemsedal, men BirdLife Hemsedal vurderer ikke lokaliteten som spesielt rik på våtmarksfugl, og inntil en nøyere vurdering av lokaliteten er gjort tas den ikke med som et viktig område for våtmarksfugl i kommunen. Under kartleggingen i 2021 ble det registrert rødstilk (NT), strandsnipe, toppand, heipiplerke, steinskvett og gråsisik. Som i tidligere undersøkelser ble det ikke registrert hverken smålom eller bergand (som ble nevnt i tidligere viltrapporter).

Figur 4-24 Søndre Ershovdtjern (foto: H. Liebel).

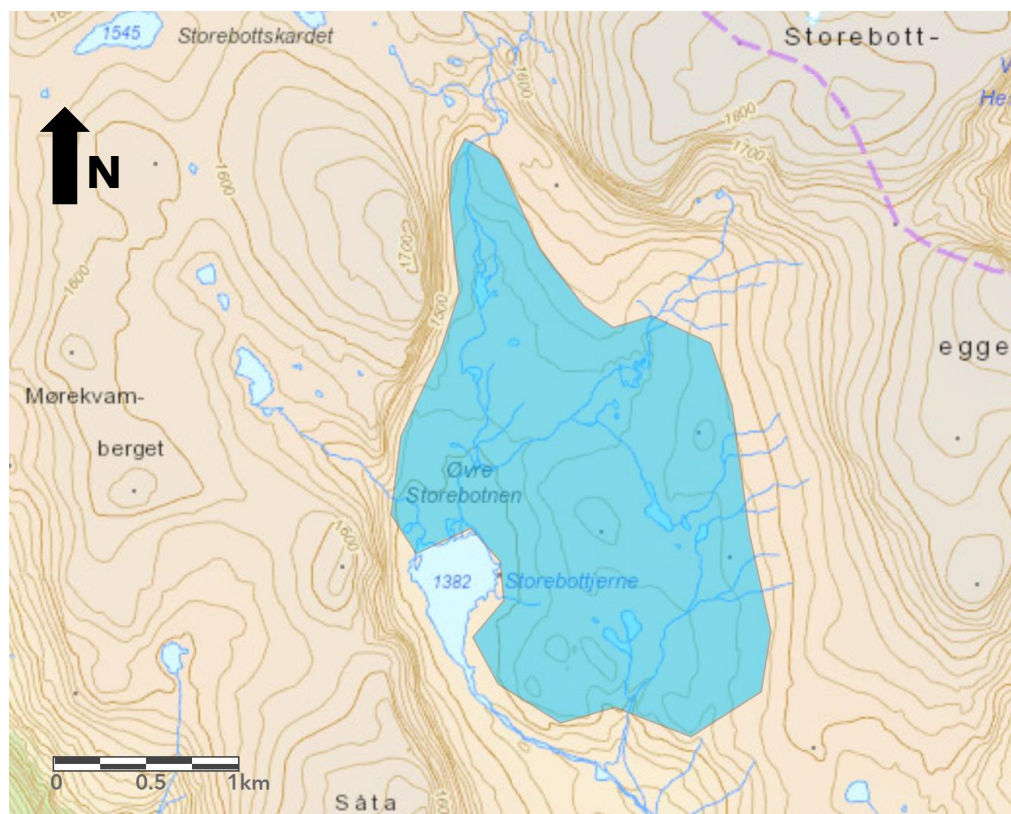

Figur 4-25 Våtmark sør for Ershovdtjerna (foto: H. Liebel).

4.2. Nye viltlokaliteter

Storebotn

Viltområde:	Hekkeområde for fjellfugl
Verdisetting:	Viktig (B)

Figur 4-26 Viltområde «Storebotn» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

Storebotn ligger på rundt 1.400 moh og består av et åpent, karrig fjellterreng med kort og tørr vegetasjon med flere små bekker og vann. Karakteristiske fjellarter som er sjeldne i Hemsedal kommune er registrert her som fjellerke (funn i hekkeperioden 2021), snøspurv (hekker antakelig fåtallig), fjæreplytt (4-5 par på 1970-tallet, status i dag er ukjent, se også Breiehagen 1976) og boltit (13 individer i spill og flere kull observert i 2015). Boltit er ikke rødlistet, men en norsk ansvarsart. Den desidert største andelen av den europeiske bestanden hekker i den norske fjellheimen (Keller et al. 2020). Så lenge arten

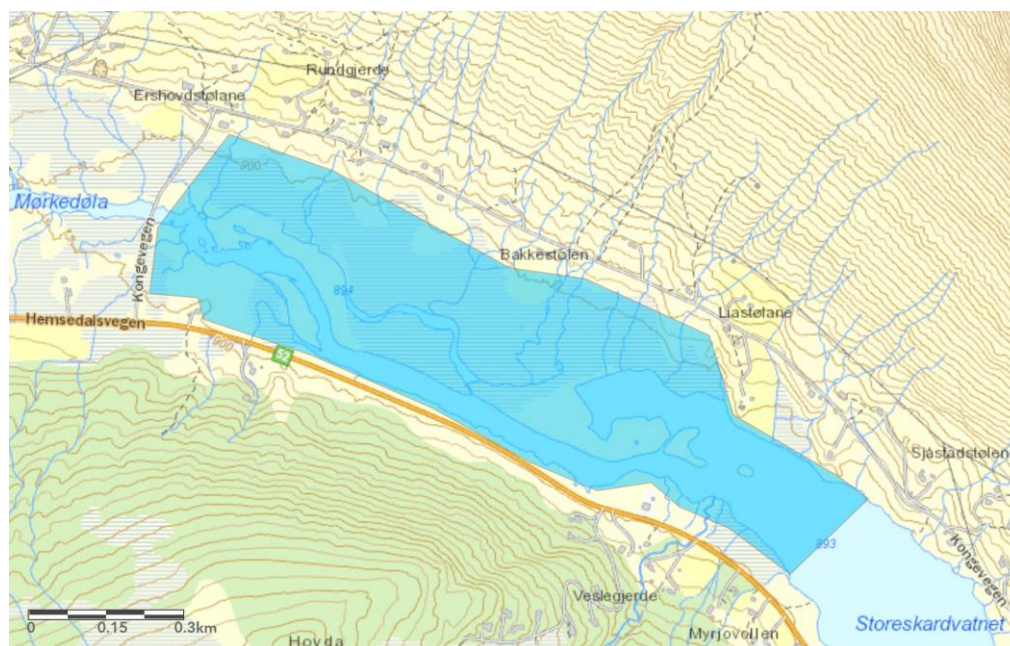
er lite undersøkt ellers i Hemsedal kommune og det er lite kunnskap om bestandsstørrelsen i kommunen, vurderes lokaliteten som regionalt viktig.

Det er viktig å skjerme lokaliteten for forstyrrelser i hekkesesongen (unngå reklame for fjelltoppene rundt og unngå å lage nye turstier i området).

Beskrivelsen er basert på opplysninger i Bang Fjeldheim (2020) og www.artsobservasjoner.no.

Mørkedøla-Storeskardvatnet

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Lokalt viktig (C)

Figur 4-27 Viltområde «Mørkedøla-Storeskardvatnet» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

Mørkedølas utløp til Storeskardvatnet består av et lite innlandsdelta og gammelt stølsområde med gruntvannsområder, kroksjøer og tilknyttete myrområder. Deler har fortsatt preg av gammelt kulturlandskap (tidligere slåtteyrer og beitemarker, noen sau på beite i 2021). Selv om dalføret er

sterkt preget av Rv52 sør for lokaliteten og fritidsboliger nord for lokaliteten er området lokalt viktig som hekkeområde for en rekke forskjellige våtmarksarter. Under kartleggingen 2021 ble det registrert laksand, trane, enkeltbekkasin, buskskvett, gulerle, blåstrupe, heipiplerke og sivspurv, og alle disse er trolige hekkefugler. Tornskate (29.05.2019) og tornirisk (25.06.-04.07.2009) er registrert i hekketiden. Horndykker (VU) har hekket her i 2015 men forsøket var mislykket da reiret ble tatt av vårfloppen (Bang Fjeldheim 2020).

Videre hytteutbygging sør for grusveien gjennom hyttefeltene bør unngås. Området er lokalt viktig (C).

Figur 4-28 Mørkedølas utløp til Storeskardvatnet med tilknyttet våtmarkssystem (foto: H. Liebel).

Figur 4-29 Gammel bu vitner om tidligere slått og beite i området (foto: H. Liebel).

Figur 4-30 Blåstrupe er en vanlig hekkefugl i våtmarkssystemet. Data fra TOV-E prosjektet viser at arten har hatt en markert nedgang i Norge de siste årene (<https://tov-e.nina.no/hekkefugl/BI%C3%A5strupe>).

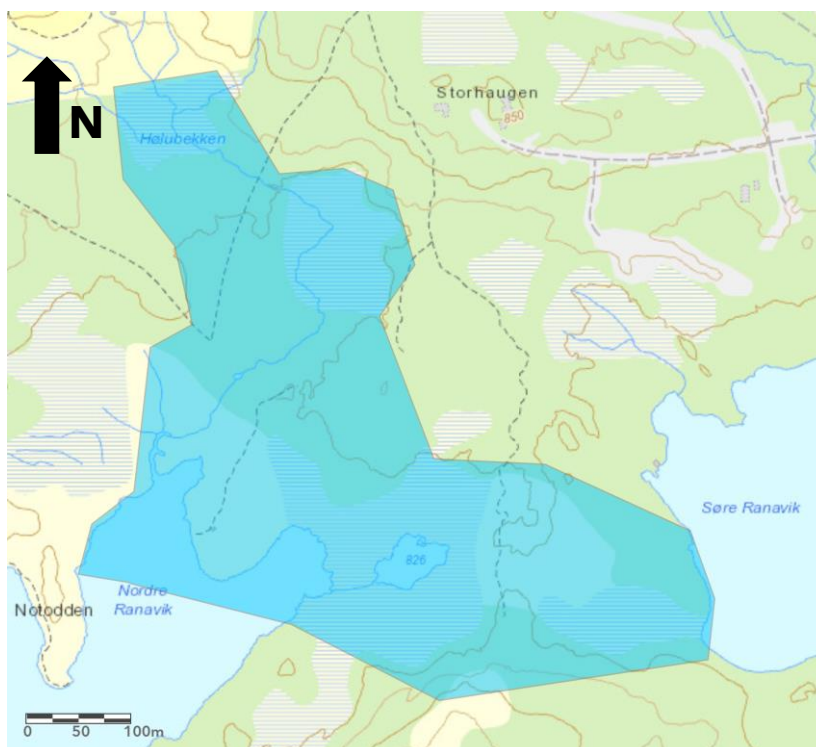
Figur 4-31 Hekkebestanden av buskskvett har brutt sammen på kort tid i store deler av Europa. Norge har et stort ansvar i å bevare arten (foto: H. Liebel).

Figur 4-32 Trane ved Mørkedølas utløp i Storeskardvatnet (foto: H. Liebel).

Hølubekken-Ranen

Viltområde:	Hekkeområde for våtmarksfugl
Verdisetting:	Lokalt viktig (C)

Figur 4-33 Viltområde «Hølubekken-Ranen» (bakgrunnskart: Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS).

Områdebeskrivelse

Området omfatter flere forskjellige våtmarksnaturtyper med nedbørsmyr og et lite myrtjern, Nordre Ranavik med små holmer og noen næringsrikere gruntvannsområder som er knyttet til Hølubekkens utløp i Storevatnet samt fuktig vierkratt. Under kartleggingen i 2021 ble det registrert enkeltbekkasin, kvinand, laksand og sivspurv, som trolig hekker. Området er lite undersøkt fra før, men det er potensial for funn av flere arter.

Området er vurdert å være lokalt viktig (C).

Figur 4-34 Ranatjønn med Nordre Ranavik i bakgrunnen (foto: H. Liebel).

Figur 4-35 Vierkratt som er gjennomstrømt av en bred bekk. Her hekker enkeltbekkasin med stor sannsynlighet (foto: H. Liebel).

5. Rapportering

Ifølge Miljødirektoratet (personlig meddelelse Jo Anders Auran) rapporteres økologiske funksjonsområder for arter (tidligere «viltområder») som polygoner i www.artsobservasjoner.no inntil nye instruksjer har blitt publisert. Alle artsfunn fra prosjektet har blitt rapportert i Artsobservasjoner.

Figur 5-1 Sangsvane (2K) overflyr Murmyrene 17.06.2021 (foto: H. Liebel).

6. Kunnskapsstatus og forvaltning av viltområder

Tabell 6-1 gir en grov oversikt over kunnskapsstatus for de rødlistede våtmarksfuglene som hekker i Hemsedal kommune. Arter knyttet til skog, kulturlandskap og fjell er ikke vurdert.

Tabell 6-1 Hekkende, rødlistede våtmarksarter av fugl i Hemsedal kommune (basert på Solvang 2004, Artsdatabanken 2021, Bang Fjeldheim 2020 og egne observasjoner).

Art	Rødliste-status	Status i Hemsedal	Kunnskaps-status
Åkerrikse	CR	Kanskje hekkende i enkelte år.	Dårlig
Vipe	CR	Hekker i kulturlandskap (tidligere spesielt i slåttemyr). Fåtallig hekkefugl.	Middels
Hettemåke	CR	Tidligere hekkefugl	God
Bergand	EN	Antatt tidligere hekkefugl	Dårlig
Myrhauk	EN	Fåtallig hekkefugl	Middels
Stjertand	VU	Meget fåtallig hekkefunn	Dårlig
Sjørørre	VU	Muligens hekkefugl	Dårlig
Svartand	VU	Muligens hekkefugl	Dårlig
Horndykker	VU	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Fiskemåke	VU	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Fiskeørn	VU	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Sandsvale	VU	Fåtallig hekkefugl (2020 bare en koloni i erstatningsbiotop)	God
Småspove	NT	Mulig hekkefugl (ingen funn)	Dårlig
Fjellmyrløper	NT	Mulig hekkefugl (ingen funn)	Dårlig
Svømmesnipe	NT	Fåtallig hekkefugl	Dårlig
Rødstilk	NT	Vanlig hekkefugl	Dårlig

Det er viktig å oppdatere kunnskapsgrunnlaget om viltlokalitetene/økologiske funksjonsområder for arter med jevne mellomrom. Forvaltningsmål for arter (§5 i naturmangfoldloven) er at «artene

og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av». Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Dette gjelder også for de omtalte økologiske funksjonsområdene i denne rapporten. Ved utbyggingsprosjekter (for eksempel hytteutbygging, vegutbygging osv.) bør kommunen og Statsforvalteren stille krav til at konsekvensene for fugl og vilt også kartlegges og utredes da dette ikke fanges opp ved naturtypekartlegging (hverken DN-13 eller NiN-kartlegging). Kommunen bør også følge med på utviklingen av Hemsedal som fjellsportdestinasjon. Også reklame for toppturer i sensitive områder (Storebotn) og nye turstier gjennom viltlokaliteter bør unngås.

Eksempler på ugunstig utvikling i noen områder er vist gjennom en liten billedokumentasjon:

Figur 6-1 Opphør av beite og slått samt industrialisering av landbruket også i høgereliggende områder er ugunstig for fuglelivet og artsmangfoldet generelt. Her ble en antatt tidligere slåtte-/beitemark pløyd og intensivt gjødslet. Samtidig ble tradisjonell skjøtsel påbegynt for eksempel vest for Storeskardvatnet (foto: H. Liebel).

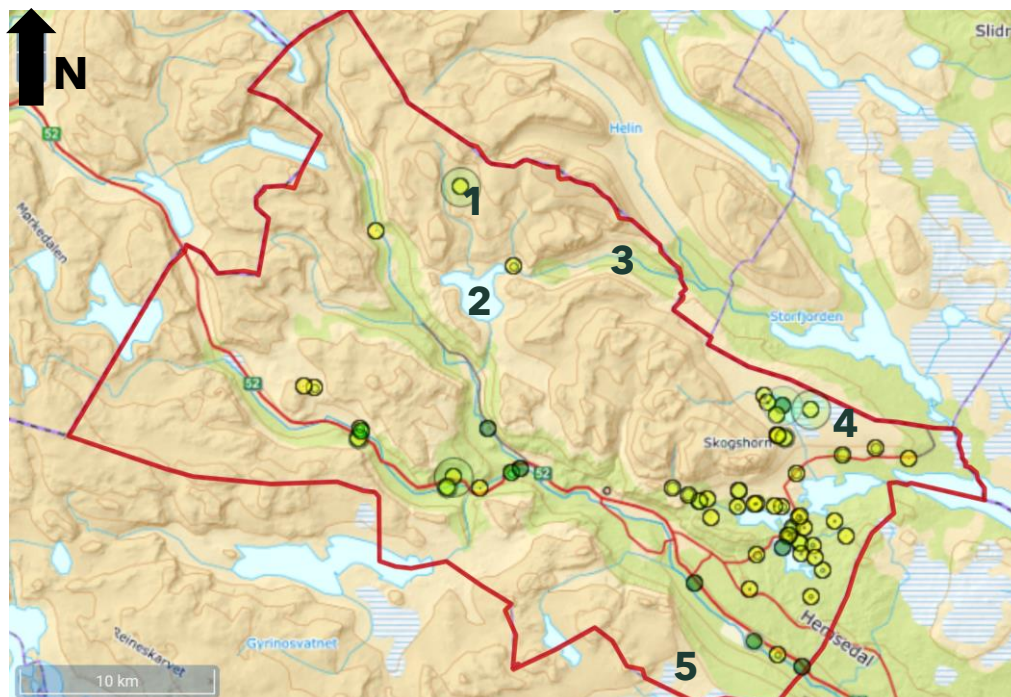
Figur 6-2 Opparbeidet skiløype som krysser Hamartjedne-Attjedne-våtmarkssystem (foto: H. Liebel). Denne benyttes trolig som turløype om sommeren med forstyrrende effekt for fuglelivet.

Figur 6-3 Hogstavfall og annen søppel langs en traktorvei som krysser Murmyrene våtmarkssystem (foto: H. Liebel).

7. Oppfølgende arbeid

Basert på eksisterende dokumentasjon og nykartlegging er det trolig flere lokaliteter som kan ha potensial til å bli skilt ut som viltområder i Hemsedal kommune.

Figur 7-1 Anbefaling for utfyllende kartlegging: 1 - Storebotn, 2 - Vavatn, 3 - Hydalen, 4 - Kjølén, 5 - Skarsvollen/Leinestølen. Prikker viser hekkefunn av fugl i Hemsedal kommune 2019-2021 (kilde: www.artsobservasjoner.no).

Lokalitet 1 - Storebotn

Potensial: Det er registrert viktige hekkeforekomster av boltit i området (13 spillende boltit i 2015). Fjæreplytt er også dokumentert hekkefugl i området på starten av 70-tallet. Status for arten bør sjekkes. Også fjellerke er registrert der i 1976 (Bang Fjeldheim 2020) og i 2021. Området er en viktig viltlokalitet, men status bør oppdateres.

Påvirkning: Friluftsliv.

Lokalitet 2 - Vavatn

Potensial: Vavatn er et regulert vann som tappes gjennom vinteren slik at større mudderflater oppstår hver vår. Mudderflatene tiltrekker seg blant

annet vadefugler og andre fjellarter som venter til snøen i fjellet er smeltet bort (Bang Fjeldheim 2020). Det bør sjekkes om området kvalifiseres som viktig rasteområde for våtmarksfugl. Lokaliteten er trolig ikke et viktig hekkeområde for våtmarksfugl på grunn av reguleringen.

Påvirkning: Hytteutbygging og friluftsliv.

Figur 7-2 Historisk flyfoto fra 2006 viser gruntvannsområder ved lav vannstand på nordøstsiden (Kilde: kart.finn.no).

Lokalitet 3 - Hydalen

Potensial: Mellom Nord- og Sør-Hydalen finnes et våtmarkssystem innenfor Hydalen landskapsvernområde som med stor sannsynlighet har en viktig funksjon for våtmarksfugl. Tidligere er det registrert myrhauk, fiskemåke, trane, rødstilk og smålom i hekketiden (30.06.2010), dvergspurv, gulerle, buskskvett, m.m. på trekk. Området bør kartlegges i hekketiden og med stor sannsynlighet skilles ut som viltlokalitet.

Påvirkning: Hytteutbygging og friluftsliv.

Figur 7-3 Våtmarkssystem mellom Nord- og Sør-Hydalen (Kilde: Norgeskart).

Lokalitet 4 - Kjølen

Potensial: Kjølen består av et slakt myrterreng over tregrensa som kan ha egnete hekkelokaliteter for småspove. Småspove er registrert blant annet ved Lykkja 31.05.-06.06.2016 men dokumenterte hekkefunn mangler så langt i kommunen. Under kartleggingen 2021 ble det registrert tre småspover som fløy over Vannin-området (trekk etter avbrutt hekking?).

Påvirkning: Friluftsliv.

Figur 7-4 Kjølenområdet (kilde: Norgeskart).

Lokalitet 5 – Skarsvollen/Leinestølen

Potensial: I området Leinestølane/Skarsvollen/Sireslettane finnes både gammelt kulturlandskap og åpne, svakt hellende myrer som kan ha en betydning for våtmarksfugl. I databasene foreligger det ingen fugleobservasjoner.

Påvirkning: Hytteutbygging og friluftsliv.

Figur 7-5 I området Leinestølane/Skarsvollen/Sireslettane finnes både gammelt kulturlandskap og åpne, svakt hellende myrer som kan ha en betydning for våtmarksfugl (kilde: Norgeskart).

I tillegg er det en kjent våtmarkslokalitet som ikke ble oppdatert i 2021 som burde sjekkes igjen: H104 Dokkmoane-Krokhølen (se Solvang 2003). Flåmyri er en degradert og grøftet myr som brukes fortsatt av vipe (helt til 2021). Her burde innføres vernetiltak i samarbeid med BirdLife og bøndene for å sikre at reir ikke blir ødelagte. Oppgaven er å finne og merke av reir på våren, få bonden å ikke sprøyte eller pløye over reiret (eventuelt gi erstatning for tap i forbindelse med ekstraarbeid) og kartlegge hekkesuksess. Om vipereir blir ødelagt ved predasjon fra rødrev kan det vurderes å bruke et elektrogjerde for å sikre hekkesuksessen (se Liebel og Solvang 2019). Ettersom vipe er i ferd med å dø ut i Hemsedal kommune er det forsvarlig å bruke «ekstreme» tiltak.

Kilder

- Artsdatabanken 2018. Fremmedartslista 2018. Hentet (20.12.2021) <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>
- Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021. Hentet (20.12.2021) [Rødlista 2021 - Artsdatabanken](#)
- Bang Fjeldheim V. 2020. Avifauna i Hemsedal kommune. Hallingdal ringmerkingsgruppe. 55 s.
- Breiehagen T. 1976. Faunistisk rapport fra Buskerud. Sterna 15, s. 159-168.
- Direktoratet for naturforvaltning 2000. Viltkartlegging – DN håndbok 11. 110 s.
- Fylkesmannen i Buskerud 1986. Vedleggsrapport til viltområdekart i Hemsedal kommune.
- Hemsedal kommune 2021. Viltområdekart. Kartet er unntatt offentlighet på grunn av sensitive data.
- Keller V., S. Herrando, P. Voříšek *et al.* 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Liebel H.T. & R. Solvang 2019. Forvaltning av storspove i Bayern, Tyskland. Vår fuglefauna 42, 12-17.
- Solvang R. 2004a. Viltkartlegging i Hemsedal kommune 2003 – beskrivelse av viltområder. Asplan Viak AS, 33 s.
- Solvang R. 2004b. Vedlegg til viltrapport for Hemsedal kommune 2003. Asplan Viak AS, 7 s. Vedlegget er unntatt offentlighet på grunn av sensitive data.
- Winnem A. 2021. Fugler i Norge i 2020. Rapport fra Norsk faunakomiteé for fugl (NFKF). BirdLife Norge - Fugleåret 2020, s. 76.

